

A „VAGYOK” jelenlétében
Igehirdetés d. dr. Kozma Zsolt temetésén,
Kolozsvárt, 2023. augusztus 9-én, a Házsongárdi temetőben

Lekció: 2Kor 4,6–5,5

Mózes pedig monda Istennek: Ímé én elmegyek az Izráel fiaikhoz és ezt mondom nékik: A ti atyáitok Istene küldött engem ti hozzászátok; ha azt mondják nékem: Mi a neve? mit mondjak nékik? És monda Isten Mózesnek: VAGYOK, AKI VAGYOK. És monda: Így szólj az Izráel fiaikhoz: A VAGYOK küldött engem ti hozzászátok.

2Móz 3,13–14

Egy rövid párbeszéd-részlet ez a két igevers. Párbeszéd ember és Isten, Isten és ember között. Tudjuk, mert megtanultuk szentírásismeret és homiletika órákon, hogy egy szövegrészletet nem szabad a kontextusból kiragadni, hanem annak a figyelembevételével kell megértenünk és magyaráznunk. Azt is tudjuk, hogy mindennek, minden kimondott szónak előzménye és következménye van; a mi beszélgetéseinknek, igehirdetéseinknek és ennek a mai temetési prédikációnak is. Mózes azért beszélhet Istennel és majd később Istenről a népnek és a fáraónak, mert Isten az égő csipkebokorból *megszólította* őt. Enélkül Mózesnek nincs mit mondania, amint nekünk sem lenne. Nemcsak megszólította őt, hanem az életpelenes fáraói rendelkezés idején személyesen gondoskodott arról, hogy Mózes életben maradjon. Bizonyára azért, mert neki terve volt vele. Mi is (én is) ezért szólalhatunk meg. Már ennyiből is értjük, hogy nem az ember, hanem Isten a fontos; az életet teremtő, az embert életben tartó, megszabadító, szolgálatába állító, könyörülő Isten.

Kozma Zsolt temetési istentiszteletén olvastam fel ezt a két igeverset. Elsősorban azért, mert az utóbbi időben, az ő külső emberének fokozatos megromlása közben egyre többet foglalkoztatta ez az igeszakasz, és különösen az a gondolat, amit ebben fedezhetünk fel, hogy a *VAGYOK* a fontos. A *VAGYOK, AKI VAGYOK*, a létező, a jelen lévő, a szabadító, az életet biztosító Istennek kell a középpontban lennie. Ebből pedig egyenesen következik az, amit Reményik Sándor így fogalmazott meg *Akarom* című versében: „Akarom, fontos ne legyek magamnak...”. A vers folytatását mindannyian ismerjük, amint Kozma Zsolt életútját is. Tudjuk, hogy ez mit jelentett az ő életében, és mire figyelmeztet minket.

I. Isten küld

Mózes a *VAGYOK*-kal, a létezővel, az őt megszólító Istennel beszél, és készségesen felajánlja, hogy elmegy Izráel fiaikhoz. Nyilván még nem tudja, hogy ez mivel jár. Amikor kiderül, milyen nehéz a feladat, kézzel-lábbal tiltakozik, és arra hivatkozik, hogy nem képes ékesen szólni (2Móz 4,10). Mózesnek azért kell

mennie, mert Istennek terve van az ő népével. Így olvasunk erről: *Le is szálllok, hogy megszabadítsam őt az Egyiptombeliek kezéből és felvigyem őt arról a földről, jó és tágas földre* (2Móz 3,8). Ez a terv azzal kezdődött, hogy Isten látván látta népe nyomorúságát, meghallotta a sanyargatóik miatti kiáltásukat és ismerte szenvedéseiket. Ez azt is jelenti, hogy részt vett szenvedéseikben.

Egyiptom a szolgaság háza, a nyomorúság állapota, a szorongattatás színtere. Nemcsak az a baj a néppel, hogy sanyargatják, hanem az is, hogy már *elfeledkezett* az atyák Istenéről és a következő nemzedékek életében beteljesedő ígéretekről. Ezekről az atyákról azt olvassuk a zsidókhöz írott levélben: *Hitben háltak meg mindezek, nem nyerve meg az ígéreteket, hanem csak távolról látva és üdvözölve azokat, és vallást tevén arról, hogy idegenek és vándorok a földön* (Zsid 11,13). Most sok a nyomorúság és kevés a reménység, a nép pedig Istent is és az ő ígéreteit is elfelejtette. Milyen jó, hogy ilyen helyzetekben Isten cselekszik, és ebbe bevonja az embert is: *Most azért eredj, elküldelek téged a Fáraóhoz és hozd ki az én népemet az Izráel fiait Egyiptomból* (2Móz 3,10).

Mózesnek a fáraóval is kell majd tárgyalnia, de *először a néphez kell szólnia*. Ez számunkra is jelzésértékű. Prófétai, igehirdetői szolgálatunk lényege a néphez szólni. Ez az elsődleges, a mindennél fontosabb, minden mást felülíró megbízás. Erről olvasunk Ézsaiás próféta könyvében: *Vigasztaljátok, vigasztaljátok népeimet, így szól Istenetek! Szóljatok Jeruzsálem szívéhez, és hirdessétek neki, hogy vége van nyomorúságának...* (Ézs 40,1–2). Jézus ezért hívta és küldte ki a tanítványait, mert látta a sokaságot, és könyörületességre indult rajtuk, mert el voltak gyötörve és szétszóródtak, mint a pásztor nélküli juhok (Mt 9,36). Ma is ez a feladatunk: Isten szabadító hatalmát, jelenlétét hirdetni a népnek. Ezen a temetési istentiszteleten is ezzel a vigasztaló szándékkal szól Isten igéje.

II. Kicsoda vagyok én?

Amikor Isten megszólít és küld, magától adódik a kérdés: *Kicsoda vagyok én?* Mózes is ezt kérdezi. Ez nem annyira az önvizsgálatról szól, hanem inkább az alázat kifejezése; valami olyasmi, amit Péter mond Jézusnak a csodálatos halfogáskor: *Eredj el én tőlem, mert én bűnös ember vagyok, Uram!* (Lk 5,8), vagy amit a százas mond: *Uram, nem vagyok méltó, hogy az én hajlékomba jöjj* (Mt8, 8).

Mindannyian tudjuk, hogy Kozma Zsolt is gyakran kérdezte, talán kis *k* betűvel: kicsoda vagyok én, hogy Isten éppen rám bízta az ő igéjét, hogy éppen nekem kell elmennem a néphez, és nekem kell mondanom? Ebből a kérdésből és Isten válaszából is kiderül, hogy nem az ember a fontos. Ez rendjén is van, hiszen a teremtmény áll az őt teremtő Isten előtt. És ebben az esetben nem az emberen, hanem az életet teremtő, megtartó, szabadító Istenen van a hangsúly. Nem Mózes, nem Ézsaiás, nem Illés, nem az apostolok, nem Pál, nem az igehirdetők nem-

zedéke, nem Kozma Zsolt, nem te és én, hanem a *VAGYOK*, az embert teremtő, kiválasztó, elhívó Isten és az ő népe a fontos. Ezért nincs helye református egyházunkban semmiféle személyi kultusznak, az ember középpontba állításának, a dicsekvésnek.

Természetesen ha arra gondolunk, hogy mi a szolga feladata, azt is el kell mondanunk, hogy ő is fontos. Elsősorban azért, mert ő is ahhoz a néphez tartozik, amelyet Isten szeret, kiválasztott magának és megváltott. Ilyenként Mózes, Ézsaiás, Illés, Pál, Kozma Zsolt, te és én is fontosak és drágák vagyunk Istennek, ahogyan Jézus is mondta: *Ne féljetelek azért; ti sok verebecskénél drágábbak vagytok* (Mt 10,31). Ezt pedig éppen azzal bizonyítja, jelzi, hogy beavat minket terveibe.

A küldetés azért fontos, mert az egyiptomi helyzet gyakran megismétlődik. A történelem színpadán mindig újra megjelennek új fáraók, egyesek mindig viszszaélnék a hatalommal, és emiatt emberek szenvednek, szorongattatnak, nyomorúságba kerülnek. Ugyanakkor voltak, vannak és jöhetnek olyan idők, amikor a nép elfeledkezik az atyák Istenéről, ahogyan azt Ady írta *Istenhez hanyatló árnyék* című versében:

„Már-már jajomból is kihagyom neved,
mely szentebb minden neveknél.”

Isten éppen ezért küldi nemzedékről nemzedékre az ő szolgáló népéhez.

1935–2023 között, a majdnem évszázadnyi időben, amelyben Kozma Zsolt élt és szolgált, bőven volt példa egyiptomi helyzetekre Erdélyben, a Kárpát-medencében, saját életében és családjában. A nyomorúság idején is egyetlen üzenet volt fontos, amelyet ő mindig kihangsúlyozott – nem baj, ha ezt most elismételjük: mindenekelőtt, és mindenek fölött Isten van, ő a *VAGYOK*, a minden élethelyzetben jelen lévő Isten, akinek a mi életünkkel is terve van. Kozma Zsolt ezt tanulta meg már gyermekkorában Árpástón és Szilágypaniton, a lelkipásztor édesapjától és édesanyjától, később a zilahi és a kolozsvári kollégiumban azoktól a tanáraitól, akik szintén így hitték. Ezt vitte magával a két évig tartó szorongatás idejére, a börtön és a kényszermunka nyomorúságába. Szabadulása után, a kolozsvári teológián ebben a hitben erősödött meg, és ezzel irányította a figyelmet a jelen lévő Istenre egyévi segédlelkipásztori szolgálata idején a kolozsvár-belvárosi gyülekezetben és tizenhét éven át Magyarorszáton.

Meghallani, megérteni, átélni és hirdetni Isten ígését, ezt tekintette legfőbb feladatának. A következő harminc esztendőben a kolozsvári teológián az élettapasztalatok által megérlelt tudás került letisztultan, hitelesen a lelkipásztori szolgálatra készülők egymást követő nemzedékei elé. Ezzel egy időben és a nyugdíjas évek során ezáltal gazdagodhattak lelkipásztorok és presbiterek Kárpát-medence-szerte a konferenciákon és továbbképzőkön.

A *kicsoda vagyok én?* kérdésre Isten nem személyleírással válaszol. A mindenkori szolgának be kell érnie azzal, amit Mózesnek is mond: *Én veled leszek!* Ezzel kellett elindulnia Mózesnek, és ezzel kellett elindulnia Kozma Zsoltnak is nehéz, nyomorúságos időkben, és ezzel kell nekünk is szolgálnunk. Nem a képességeink, képzettségünk, tudásunk, akarásunk (ezek is fontosak), hanem a jelen lévő Isten segít át az akadályokon. Nemcsak az a kérdés, hogy kicsoda vagyok én, hanem az is (a mindenkori teológiai kérdés): Kicsoda Isten? Mi a neve? A szolga mit mondjon a népnek? Nemcsak a Mózes kérdése volt ez. Ézsaiás is így kérdezett: Mit kiáltstak? A választ ismerjük: *Minden test fű, és minden szépsége, mint a mező virága! Magszáradt a fű, elbult a virág, ha az Úrnak szele fuvallt reá; bizony fű a nép. Magszáradt a fű elbult a virág; de Istenünk beszéde mindörökre megmarad!* (Ézs 40,6–8)

III. *Ki vagy Te?*

Mózesnek inkább azzal volt gondja, hogy mit mondjon a *megbízójáról*. Ha azt kérdezi a nép, hogy mi a neve, mit mondjon. Merthogy sok isten és sok uraság van, de ki az, aki most meg akarja szólítani a népet? Nyilván neki a *VAGYOK*-ról kell beszélnie, arról, akiről Pál apostol így írt: *Mert ha vannak is úgynevezett istenek akár az égben, akár a földön, aminthogy van sok isten és sok úr; mindazáltal nekünk egy Istenünk van, az Atya, akitől van a mindenség, mi is ő benne; és egy Urunk, a Jézus Krisztus, aki által van a mindenség, mi is ő általa* (1Kor 8,5–6).

Egy egész élet teológiai munkája nem elegendő ahhoz, hogy a *VAGYOK, AKI VAGYOK* kérdésre tökéletes választ találjon az ember. Nemcsak a tudomány kell ehhez, hanem valami más, valami több. Ez pedig a hit. Ha mégis megadatik a tisztánlátás, a megértés csodája, ez azért van, mert a tudás mellett, Isten kegyelméből megadatik a hit is. Erről így vallott Kozma Zsolt a velem is megosztott életrajzi levelében: „A hitet nem lehet örökölni, de a Lélek csatornáin és fúvásával eljutott lelkemig és meghatározta életemet, nemcsak gyermekkoromat, börtöneimeimet, de a továbbiakat is.” Igen, erre a mindent meghatározó hitre van szükség ahhoz, hogy személyesen megismerjük a magát kijelentő Istent és megtapasztaljuk az ő jelenlétét.

Ha Isten válaszát csak felületesen vizsgáljuk meg, ezt így is lehetne érteni: Neked mi közöd hozzá, ó ember, hogy én ki vagyok? Tudjuk, hogy ebben is van igazság, mert mit akar a teremtmény, akinek tudnia kell, hogy Isten a mennyben van, ő pedig a földön, s ezért ügyelnie kell arra, hogy amikor eléje járul, a beszéde kevés legyen (Préd 5,2). Ha Isten éppenséggel el akar rejtőzni, nem jelenti ki magát, ezt a teremtménynek tudomásul kell vennie. A *VAGYOK, AKI VAGYOK*-ot úgy is lehet érteni, hogy Isten létezik, van. Ezt különben az ördögök is hiszik. De nemcsak ezt kell kihallanunk ebből, hanem elsősorban azt a pozitív üzenetet, hogy *Isten jelen van, velünk van*. Ez pedig azt jelenti, hogy nemcsak a magasságban és

szentségben lakozik, ahogyan ő maga jelentette ki Ézsaiás próféta által, hanem a megrontottal és alázatos szívűvel is, hogy megelevenítse az alázatosok lelkét, és megelevenítse a megtörtek szívét (Ézs 57,15). A *VAGYOK, AKI A VAGYOK* tehát nem pusztán annyit jelent, hogy Isten létezik, hanem azt, hogy jelen van és jelen lesz az övéi életében. Isten jelen van: felhő- és tűzoszlopban vezeti a népet a pusztában. Jelen van, amikor Mózes az ő dicsőségét szeretné látni: *Ímé, van hely énnálam; állj a kősziklára, és mikor átmegy előtted az én dicsőségem, a kőszikla hasadékába állítlak téged, és kezemmel betakarlak téged, míg átvonulok, azután kezemet elveszem rólad, és hátulról meglátasz engemet, de orcámat nem láthatod* (2Móz 33,21–23). Isten jelen van, amikor Illés az erős szél, a földindulás és a tűz után egy halk és szelíd hangot hall, és befedi az arcát a palástjával, mert tudja, hogy a *VAGYOK* van jelen a hegyen (1Kir 19,11–13). Mi pedig tudjuk, hogy ez a *VAGYOK* testté lett Jézus Krisztusban. A kolozsvári teológia több mint egy évszázados fennállása óta a *Verbum caro factum est* latin nyelvű igevers nemzedékek lelkipásztoraiknak vésődött bele a szívébe-lelkébe. Az ige önmagát megüresítve lett testté és szolgálai formát vett fel, hogy minket szabadokká tegyen (Fil 2). Mi benne bízunk, ahogyan azt Reményik Sándor is megfogalmazta a *Verbum caro factum est* (1940. december 21.) című versében:

„Uram, [...]

ne engedd, hogy elbízuk magunkat,

Sem fegyverben, sem észben, sem erőben,

Sem akaratban, sem csalfa időben,

Csak abban, ami örökkévaló:

Te Igédben, mindenkit üdvözítőben.

Mózes azt kell elmondja a népnek, hogy Isten felviszi őket a jó és tágas földre. Mi tudjuk, hogy Jézus Krisztus szenvedése és kereszthalála ennél értékesebb örökséget szerzett meg a benne bízók számára. Péter apostol így írt erről: *Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szülte minket élő reménységre Jézus Krisztusnak a halálból való feltámadása által, Romolhatatlan, széplőtelen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyekben van fenntartva számunkra* (1Pt 1,4).

Kozma Zsolt nincs többé közöttünk, de Isten, a *VAGYOK* veletek van, gyászoló gyermekek és családtagok, és velünk is. Gazdag lelki-szellemi örökséget hagyott rátok és ránk. Itt most nem őt méltatjuk, hanem Istennek adunk hálát, aki ilyen sokféle kegyelmi ajándékkal árasztotta el őt. Gazdagon megáldotta, hogy ebből a gazdagságból bőségesen osztogatva, szeretettel és alázattal szolgáljon közöttünk. Ez a szolgálat nemcsak az egyházzal, a teológiáról, hanem a családról is szólt, és ezt ti nagyon jól tudjátok. Hiszen a gyermekeket fel kellett nevelni, hosszú éveken át gondozni kellett a beteg feleséget; és ahogy lehetett, vezetni kellett

a háztartást, és ez is szolgálat. Természetesen mi jobban ismerjük azt, amit a gyülekezetekben és a teológián végzett, amint ismerjük azt a sajátos erdélyi hangot, az erdélyi magyar református lelkipásztor hiteles hangját, amely megszólalt Kárpát-medence-szerte, és amely mindig a *VAGYOK*-ra irányította a figyelmet.

Aminek az elmondására nem jutott idő, az ott van az íróasztalunkon és könyvespocainkon. Írásai segítik a megszólalásainkat, és bátorítanak, amikor a nép szívéhez kell szólnunk, s ugyanakkor figyelmeztetnek is arra, hogy az anyaszentegyházban nem lehet az emberé, hanem egyedül Istené a dicsőség. Soli Deo gloria! Ő a *VAGYOK*, az Alfa és az Ómega, a kezdet és vég, aki van és aki volt és aki eljövendő, a Mindenható (Jel 1,8).

E prédikáció megírása után olvastam el a Kozma Zsolttal készült *Szóra bírva* interjúkötet tizennégy évvel ezelőtt kelt előszavát, amelyben ez a mondat áll: „Hogy ki voltam-vagyok, azt egyedül ő, az időtlen és mégis Mindenkori Számonkérő fogja megmondani. Majd. Egyelőre naponként kell megbizonyosodnom, hogy a *VAGYOK*, *AKI VAGYOK*-é vagyok.”

Kedves gyermekei, menyé, unokája!

Édesapátok elsősorban hozzátok tartozott, a tietek volt. Gondos, figyelmes szeretettel ti gondoztátok, mikor a külső ember kezdet meggyengülni, leépülni annyira, hogy teljesen kiszolgáltatottá lett. Így viszonztatok valamit a tőle kapott, megtapasztalt szeretetből. Édesapátok azonban nemcsak hozzátok tartozott és nem csupán a tietek volt, hanem a mienk is. Itt most lelkipásztorok nemzedékeire gondolok, és gyülekezeti tagokra, akik gyakran mondták el betegsége és halálhíre hallatán, hogy milyen sokat tanultak tőle. Most mégsem ez a legfontosabb, hanem az a *VAGYOK*-ban gyökerező hit, amely Isten kegyelméből, a külső embere megromlása közben is és utolsó leheletéig megmaradt benne: az a meggyőződés, hogy ő a *VAGYOK*-é, a Jézus Krisztus tulajdona. A Szentlélek vigasztaljon minket ezekkel a beszédekkel, erősítse meg bennünk a feltámadás hitét és az örök élet boldog reménységét. Ámen.

Székely József